

รูปแบบลวดลายและสัดส่วน “คันทวย”

กรณีศึกษาวิหารเจ้าแม่จามเทวี วัดปงยางคก จังหวัดลำปาง

พสุ สุวภาพ, ชนกพร อ้วนสุชาติ และบรรเจิด ศรีมูล

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

email: pasu_suvapap@hotmail.com, nok-happy@hotmail.com, ideabunjird@hotmail.com

บทคัดย่อ

ด้วยสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นล้านนาค้นพบเป็นงานสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ และสามารถบูรณาการความรู้ เพื่อประยุกต์แนวคิดที่ทรงคุณค่าในการสร้างผลงานสถาปัตยกรรมให้เกิดเป็นผลงานสร้างสรรค์ จากการพัฒนาภูมิปัญญาพื้นถิ่นอันทรงคุณค่าของชุมชน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และความเข้มแข็งทางภูมิปัญญาของชุมชน โดยวิหารเจ้าแม่จามเทวี วัดปงยางคก จังหวัดลำปาง เป็นอาคารทางศาสนาที่มีเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมล้านนา ได้แก่วิหารแบบตัววิหารโถง ทำด้วยไม้ ลักษณะของการก่อสร้างเป็นศิลปะสถาปัตยกรรมแบบล้านนา ยุคหรืออุษายุคสกุลช่างเขลางค์ หลังคาสามชั้น เป็นวิหารไม้ที่มีความสวยงามเป็นแบบฉบับของลักษณะสถาปัตยกรรมภาคเหนือ โดยเป็นอาคารที่ได้ขึ้นทะเบียน เป็นโบราณสถานและสถาปัตยกรรมอันเก่าแก่และล้ำค่าที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติไทย

คันทวย นับเป็นองค์ประกอบตกแต่งเสริมทางสถาปัตยกรรม ที่มีความหลากหลาย และมีความวิจิตรงดงาม ซึ่งนับเป็นผลงานที่สร้างสรรค์จากช่างที่มีฝีมือเฉพาะด้าน ซึ่งความงามทางสถาปัตยกรรมมักมีการเปรียบเทียบกับสัดส่วนทอง โดยใช้ทฤษฎีสัดส่วนทองคำเป็นหลักการมาตรฐานสากลในการวัดระยะเพื่อเปรียบเทียบค่าความงามของสถาปัตยกรรมนั้นๆ

จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าสัดส่วนของคันทวยซึ่งเป็นองค์ประกอบสถาปัตยกรรมในส่วนขององค์ประกอบตกแต่งเสริม ซึ่งมีความสำคัญทั้งทางโครงสร้างและมีการตกแต่งเพื่อให้เกิดความสวยงาม เพื่อให้ตัวอาคารทางสถาปัตยกรรมมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น ในด้านสัดส่วนของโครงหากเทียบกับทฤษฎีสัดส่วนทองคำที่ถือว่าเป็นสัดส่วนที่มีความสวยงามจะเห็นว่า สัดส่วนของคันทวยของวิหารเจ้าแม่จามเทวีจะมีขนาดสัดส่วนด้านกว้างต่อด้านยาวที่มากกว่าสัดส่วนทองอย่างเห็นได้ชัด สามารถสรุปได้คือมีสัดส่วนเฉลี่ยเป็น 1:2.234 แต่สัดส่วนของคันทวยก็ยังมีความงดงาม และมีคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรม

คำสำคัญ คันทวย , วิหารจามเทวี , วัดปงยางคก

๕๕๖

Patterns and proportions of Corbel

A case study of the Sanctuary of Chamdhevi Pong Yang Khok temple Lampang

Pasu Suvapab, Chanokporn Aunsuchart and Bunjird Srimoon

School of Architecture and Fine Art University of Phayao

email: pasu_suvapap@hotmail.com, nok-happy@hotmail.com, ideabunjird@hotmail.com

Abstract

With Lanna local architecture, it is a work of architecture that has a unique identity and can integrate knowledge. To apply valuable ideas in creating architectural works to be creative From the development of valuable local wisdom of the community And create a learning society And strength in the wisdom of the community The temple of Goddess Chamadevi, Pongyangok Temple, Lampang Province is a religious building. That has unique Lanna architecture Including the style of the temple, the hall made of wood, the characteristics of the construction are Lanna architectural art Hariphunchai Chaisakul era Three-story roof Is a beautiful wooden temple Is typical of the northern architectural style Which is a building that has been registered Is an ancient and precious historic site and architecture that is of historical significance in the Thai nation

The country is considered an architectural decorative element. That has many stripes And has exquisite beauty Which is considered to be a creative work from skilled technicians The architectural beauty is often compared to the golden proportion. By using the theory of gold proportion as an international standard in measuring distance to compare the aesthetic value of that architecture

From the research shows that the proportion of cars, which are architectural elements in the supplementary decorative elements Which is important in both structure and decoration in order to be beautiful To make the building more valuable in architecture In terms of the

proportion of the frame, when compared with the theory of gold proportion that is considered to be a beautiful proportion, it can be seen that The proportion of the goddess of the goddess Chamadevi temple is significantly larger in proportion to the long side than the golden proportion. In summary, the average ratio is 1: 2.234, but the proportion of cars are still beautiful. And has architectural value

Key words: wand ,temple of Goddess Chamadevi, Pongyangok Temple

Canyan

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ด้วยสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นล้านนาคับเป็นงานสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ และสามารถบูรณาการความรู้ เพื่อประยุกต์แนวคิดที่ทรงคุณค่าในการสร้างผลงานสถาปัตยกรรมให้เกิดเป็นผลงานสร้างสรรค์ จากการพัฒนาภูมิปัญญาพื้นถิ่นอันทรงคุณค่าของชุมชน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และความเข้มแข็งทางภูมิปัญญาของชุมชน

โดยวิหารเจ้าแม่จามเทวี วัดปงยางคก จังหวัดลำปาง เป็นอาคารทางศาสนา ที่มีเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมล้านนา ได้แก่วัฒนแบบตัววิหารโถง ทำด้วยไม้ ลักษณะของการก่อสร้างเป็นศิลปะสถาปัตยกรรมแบบล้านนา ยุคหริภุญไชยสกุลช่างเขลางค์ (ซึ่งต่างกับสถาปัตยกรรมภาคกลาง) หลังคาสามชั้น เป็นวิหารไม้ที่มีความสวยงาม เป็นแบบฉบับของลักษณะสถาปัตยกรรมภาคเหนือ โดยเป็นอาคารที่ได้ขึ้นทะเบียน เป็นโบราณสถานและสถาปัตยกรรมอันเก่าแก่และล้ำค่าที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติไทย

ค้นหอย นับเป็นองค์ประกอบตกแต่งเสริมทางสถาปัตยกรรม ที่มีความหลากหลาย และมีความวิจิตรงดงาม ซึ่งนับเป็นผลงานที่สร้างสรรค์จากช่างที่มีฝีมือเฉพาะด้าน ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงคุณค่าและควรที่จะมีการศึกษาและเก็บข้อมูลเพื่อให้เป็นประโยชน์สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อนำเสนอรูปแบบ และสัดส่วน “ค้นหอย” กรณีศึกษาวิหารจามเทวี วัดปงยางคก จังหวัดลำปาง

คำถามการวิจัย

1. รูปแบบงานแกะสลักไม้ ในส่วนองค์ประกอบตกแต่งเสริม “ค้นหอย” กรณีศึกษาวิหารจามเทวี วัดปงยางคก

มีรูปแบบ และสัดส่วน อย่างไร

ขอบเขตของการศึกษา

1. ศึกษาารูปแบบ สัดส่วน องค์ประกอบตกแต่งเสริม “ค้นหอย” กรณีศึกษาวิหารจามเทวี วัดปงยางคก จังหวัดลำปาง

ขั้นตอนการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ตามแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ประวัติที่มา ความสำคัญ รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของวิหารเจ้าแม่จามเทวี วัดปงยางคก จังหวัดลำปาง จากเอกสารต่างๆ
2. ศึกษาข้อมูลองค์ประกอบอาคารทางสถาปัตยกรรมประเภทอาคารทางศาสนา จากเอกสารต่างๆ
3. ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ วัดปงยางคก จังหวัดลำปาง ด้วยวิธีการเก็บภาพถ่าย และการวัดสัดส่วน

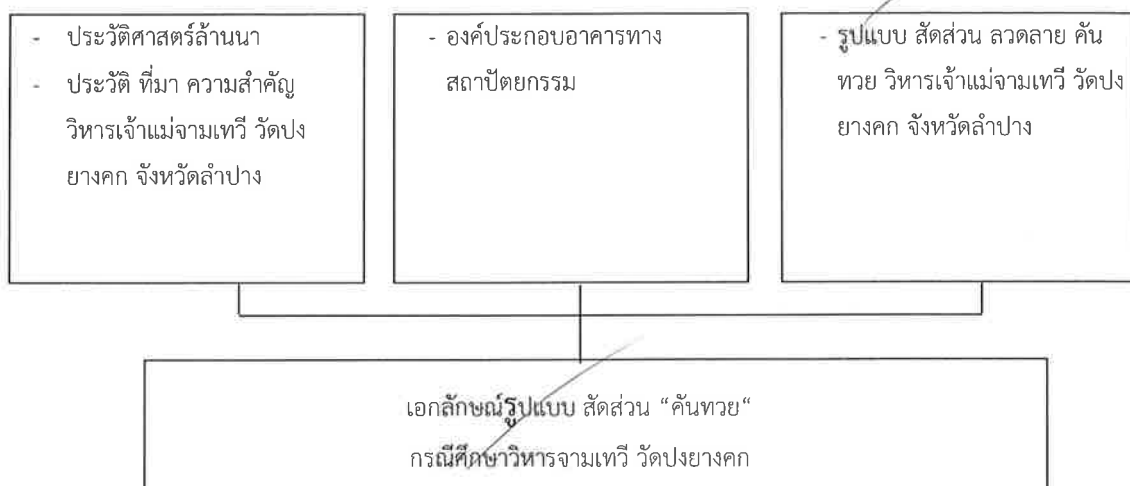
4. รวบรวมข้อมูลเบื้องต้น วิเคราะห์ หารูปแบบลวดลาย และสัดส่วน ของคันทวย
5. สรุปผลการวิจัยพร้อมนำเสนอรูปแบบลวดลาย และสัดส่วน ในลักษณะงานลายเส้นขาวดำ ขนาด A3 บนกระดาษร้อยปอนด์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน ในงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นล้านนา
2. เพื่อเป็นการอนุรักษ์ และสร้างความตระหนักในคุณค่า ของงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นล้านนา
3. ผลการวิจัยสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับงานวิจัยต่อไป

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกรอบแนวคิด และขอบเขตการวิจัยดังนี้

คันทวย ความสำคัญและความหมายเชิงคติล้านนา

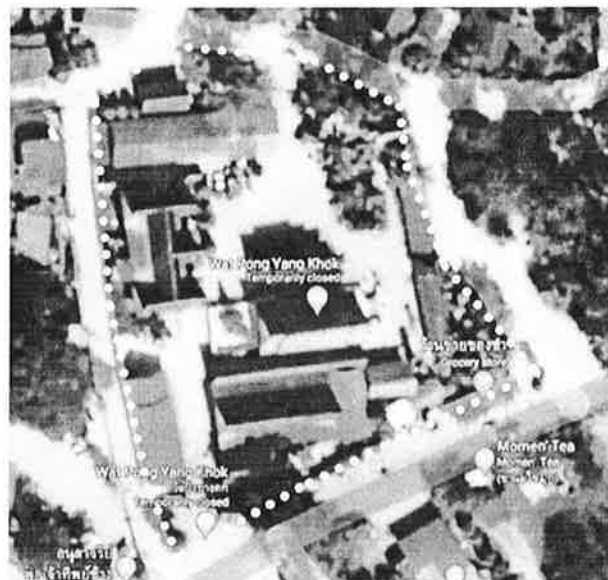
ความหมายของคันทวยตามราชบัณฑิตยสถาน “คันทวย โครงสร้างอาคารทรงไทย เช่นโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ ปราสาทราชวัง สถานที่ราชการบางแห่ง คันทวยทำหน้าที่ค้ำยันใต้ฝ้าที่ชายคากับผนังเสาดั้ง เฝ้าแขวน มีการแกะสลักเป็นรูปนาค ยักษ์ ลิง ครุฑ ฯลฯ เรียกชื่อตามแบบอย่างแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกัน เช่น ทวยหน้าตึกแตง นาคตัน ทวย”

คันทวย : คือส่วนของสถาปัตยกรรมติดตั้งไว้ตอนบนของเสาให้เอนขึ้นไปรับน้ำหนักหรือค้ำ ยันชายคา (ฝ้า) ที่อยู่ นอกจากตัวอาคาร เพื่อความมั่นคง และเพิ่มความสวยงามให้แก่อาคาร ศัพท์ “คันทวย” นี้หมายถึง ไม้เท้าแขวนที่รับฝ้า บางทีทำเป็นรูปนาค

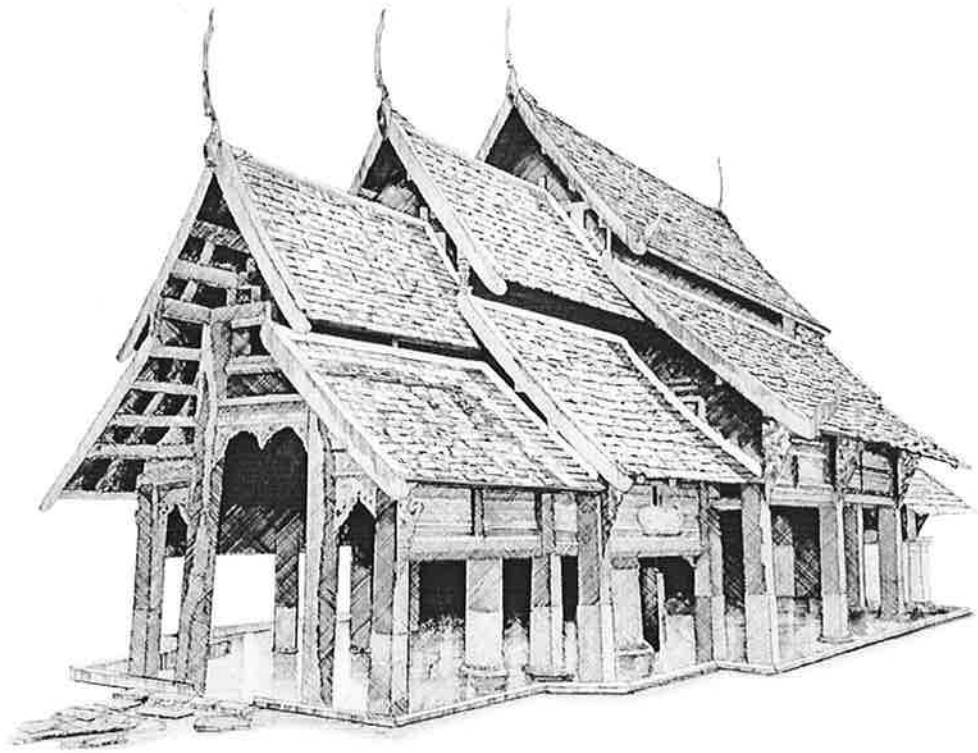

ภาพแสดงคันทวยวิหารล้านนา

วิหารจามเทวี วัดปงยางคก

ภาพแสดงองค์ประกอบแผนผังวัดปงยางคก

ภาพแสดงองค์ประกอบอาคารวิหารจามเทวี

ที่ตั้ง วัดปงยางคก หมู่ที่ 6 บ้านปงยางคก อำเภอหางฉัตร จังหวัดลำปาง

วัดปงยางคก ก่อตั้งเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด จากตำนานจามเทวี กล่าวว่า ราว พ.ศ. 1243 พระนางจามเทวีได้เสด็จมาเยี่ยมเจ้าราชบุตรอนันตยศผู้ครองนครเขลางค์นคร (ลำปาง) ระหว่างทางเสด็จ ช้างพระที่นั่งได้ตกเข้าซุงขวางในท่าการวะ ณ ที่นั้น ได้พบจอมปลวกแห่งหนึ่งเกิดปาฏิหาริย์มีฉัพพรรณรังสี แห่งพระบรมสารีริกธาตุพวยพุ่งขึ้น พระนางจึงได้สร้างวิหารจามเทวีครอบไว้ และปลูกต้นศรีมหาโพธิ์จากลังกา สถานที่นั้นเรียกว่า “ปงช้างนบ” ซึ่ง ต่อมาเพี้ยนเป็นชื่อบ้านปงยางคก

พ.ศ.2275 ได้มีการบูรณะวิหารจามเทวีโดยหนาน ทิพย์ช้าง ชาวบ้านปงยางคกผู้ซึ่งต่อมาได้รับการสถาปนาเป็นพญาสุลวะลือไชย เจ้าเมืองลำปาง และเป็นปฐมวงศ์ของเจ้าเจ็ดตนผู้สืบสายมาเป็นเจ้านครเชียงใหม่ ลำปาง และลำพูน ดังนั้นวิหารที่ปรากฏในปัจจุบันอาจเป็นหลังที่ บูรณะในครั้งนั้น ซึ่งได้มีการบำรุงรักษาและซ่อมแซมสืบต่อมา

วิหารเป็นสถาปัตยกรรมล้านนา หลังคาซ้อนสองชั้นสาม ตับ มุงกระเบื้องดินขอปลายตัดสองชั้น จุดเด่นที่ซ่อทำรูปนาคยอติเรียว ยาว ส่องให้ทรงหลังคาดูลอยขึ้น เสาอาคารเป็นเสาไม้รองรับด้วยฐานก่ออิฐฉาบปูนซึ่งอาจเป็นส่วนที่ทำขึ้นในยุคหลัง ภายในวิหารประดิษฐานพระกู่เจ้า (ขุมพระ) และสัตตภัณฑ์ (แท่น

จุดเทียนบูชา) ส่วนผนังและองค์ประกอบ สถาปัตยกรรมที่ปรากฏก็ได้รับการตกแต่งอย่างวิจิตรด้วยจิตรกรรม
ปิดทองล่องชาด เป็นลวดลายไทยแบบล้านนาและภาพพระพุทธรูป

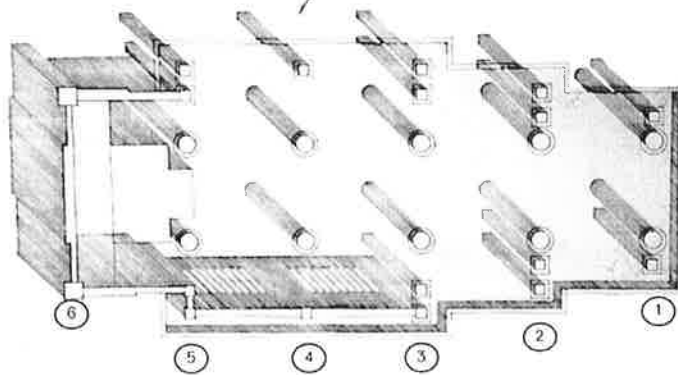
สัดส่วนทองคำงานสถาปัตยกรรม

สัดส่วนในงานสถาปัตยกรรม คือ ระยะระหว่างองค์ประกอบซึ่งสร้างความสัมพันธ์ต่อกันตามหลักของ
ศิลปะ ดังนั้นแล้วสำหรับนักออกแบบ ศิลปิน หรือสถาปนิก ย่อมเข้าใจในนัยยะของสัดส่วน หรือ รูปแบบเชิง
แนวคิดในการเกิดขึ้นของสัดส่วนเพื่อนำมาใช้สร้างความงามและความแปลกใหม่

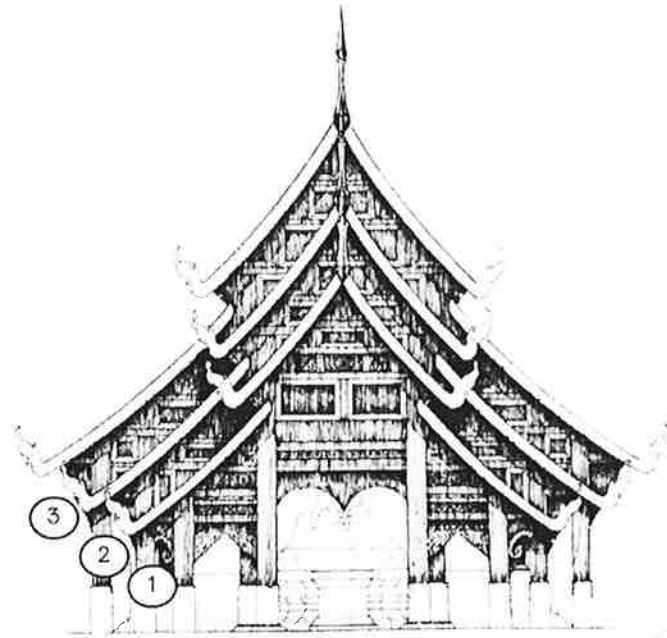
ของสถาปัตยกรรมและ สัดส่วนทองคำ จากหลักการทางทฤษฎี “สัดส่วนทองคำ” และจากการศึกษา
ของ George Doczi โดยการนำเอา หลักการสันสะท้อนของเชือกนำมาทดลองกับสัดส่วนในงาน
สถาปัตยกรรมหลายที่ทั่วโลกอีกทั้งการหา ความสัมพันธ์ของสัดส่วนที่เกิดขึ้นด้วย ดังวิธีการทดลองโดยใช้
สัดส่วนของอาคารเทียบระยะขององค์ประกอบของ อาคาร โดยใช้ทฤษฎีสัดส่วนทองคำเป็นหลักการ
มาตรฐานสากลในการวัดระยะเพื่อเปรียบเทียบ ประกอบไปด้วยการวิเคราะห์จาก กราฟรูปคลื่น (Wave
Diagram) และกราฟเส้น (Line Graph)

การศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

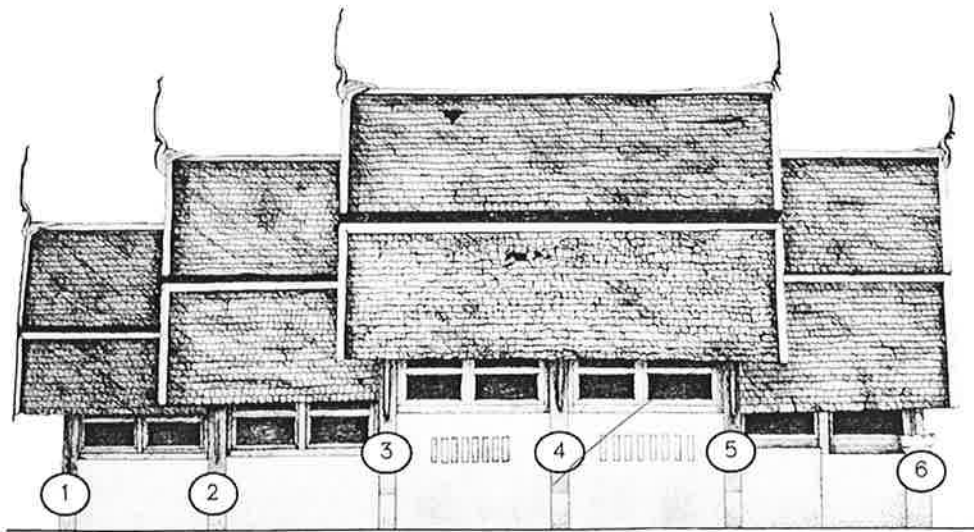
งานวิจัยได้ศึกษาข้อมูล ขนาด ลวดลาย และสัดส่วนของคันหอย จำนวน 6 คู่

ภาพผังแสดงตำแหน่งคันหอยทั้ง 6 คู่

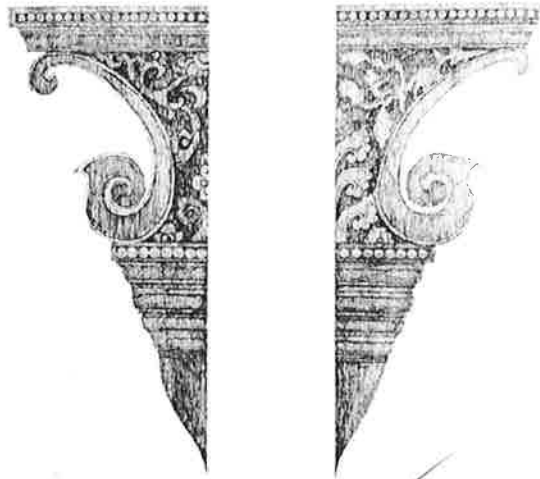

ภาพด้านสกัดแสดงตำแหน่งคันทวยทั้ง 6 คู่

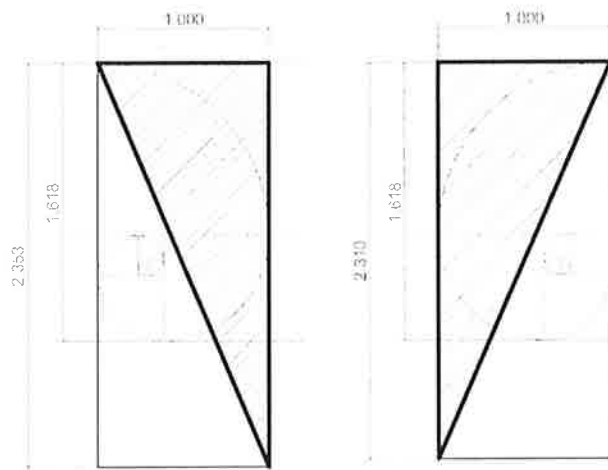
ภาพด้านยาวแสดงตำแหน่งคันทวยทั้ง 6 คู่

การวิเคราะห์ข้อมูล

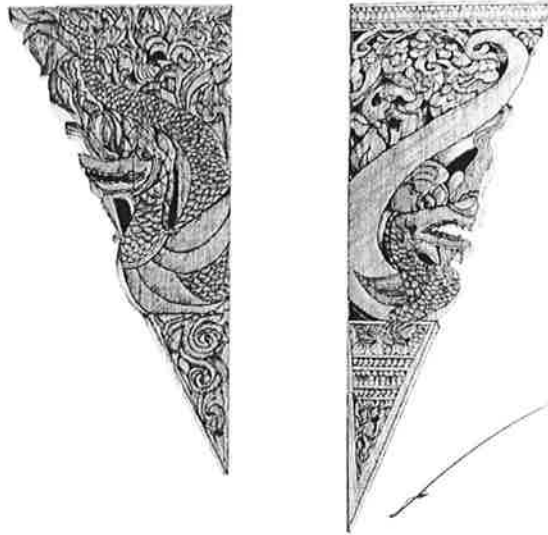
ภาพแสดงลักษณะลวดลายคันทวยคู่ที่ 1

ขนาดและลวดลายคันทวย คู่ที่ 1 คันทวยคู่ที่ 1 ฝั่งซ้ายมีขนาด กว้าง 31.2 ยาว 73.4 เซนติเมตร ฝั่งขวามีขนาด กว้าง 31.6 ยาว 73 เซนติเมตร โดยลวดลายในการแกะสลักใช้ลายพันธุ์พฤกษาและหางวัน

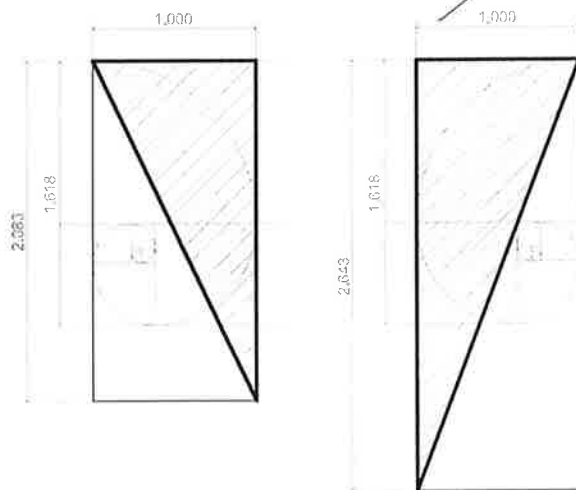
ภาพแสดงสัดส่วนคันทวยเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนทองของคันทวยคู่ที่ 1

มาตราส่วน กว้าง:ยาว คันทวยคู่ที่ 1 มาตราส่วน กว้าง:ยาว คันทวยคู่ที่ 1 ฝั่งซ้าย มีมาตราส่วน 1:2.353 ฝั่งขวา มีมาตราส่วน 1:2.310

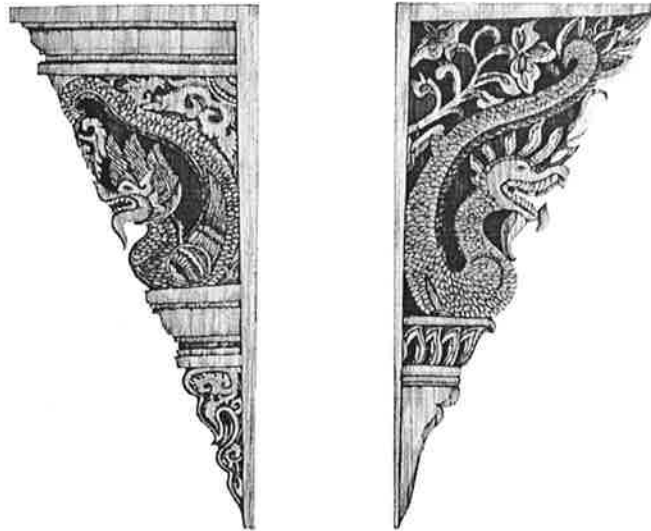
ภาพแสดงลักษณะลวดลายคันทวยคู่ที่ 2

ขนาดและลวดลายคันทวย คู่ที่ 2 คันทวยคู่ที่ 2 ฝั่งซ้ายมีขนาด กว้าง 38.42 ยาว 80 เซนติเมตร ฝั่งขวามีขนาด กว้าง 33.6 ยาว 88.8 เซนติเมตร โดยลวดลายในการแกะสลักใช้ลายพันธุ์พุกาและตัวนาค

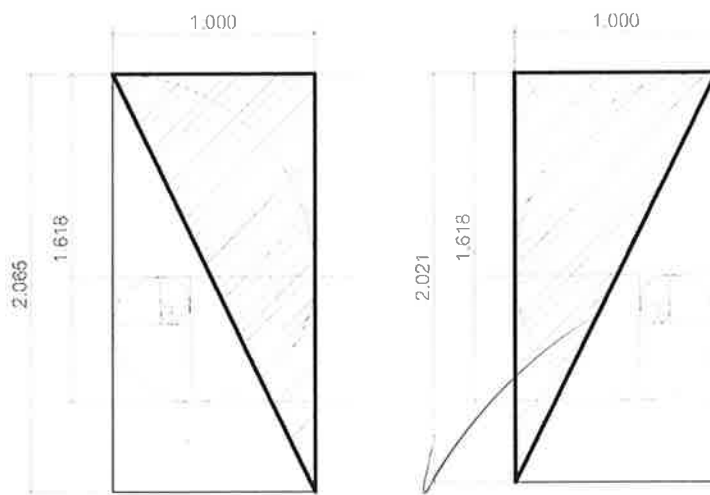
ภาพแสดงสัดส่วนคันทวยเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนทองของคันทวยคู่ที่ 2

มาตราส่วน กว้าง:ยาว คันทวยคู่ที่ 2 มาตราส่วน กว้าง:ยาว คันทวยคู่ที่ 2 ฝั่งซ้าย มีมาตราส่วน 1:2.083 ฝั่งขวา มีมาตราส่วน 1:2.643

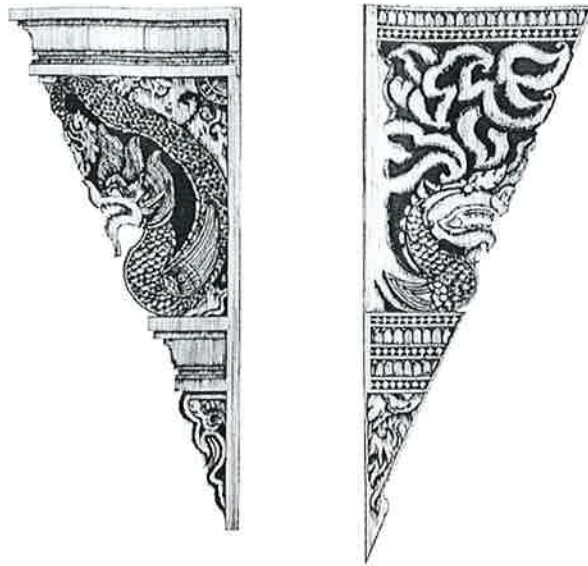
ภาพแสดงลักษณะลวดลายคันทวยคู่ที่ 3

ขนาดและลวดลายคันทวย คู่ที่ 3 คันทวยคู่ที่ 3 ฝั่งซ้ายมีขนาด กว้าง 36.8 ยาว 76 เซนติเมตร ฝั่งขวามีขนาด กว้าง 37.6 ยาว 76 เซนติเมตร โดยลวดลายในการแกะสลักใช้ลายพันธุ์พฤกษาและตัวนาค

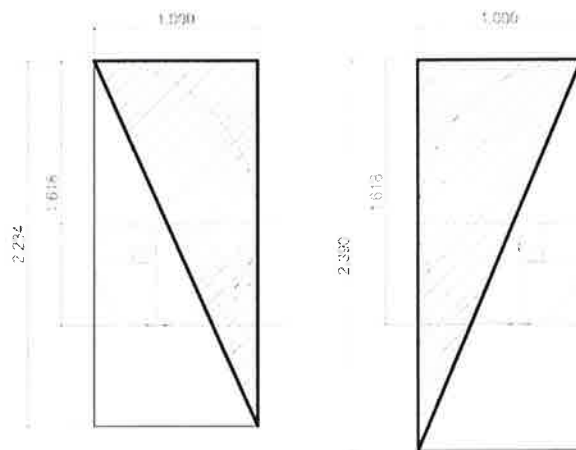
ภาพแสดงสัดส่วนคันทวยเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนทองของคันทวยคู่ที่ 3

มาตราส่วน กว้าง:ยาว คันทวยคู่ที่ 3 มาตราส่วน กว้าง:ยาว คันทวยคู่ที่ 3 ฝั่งซ้าย มีมาตราส่วน 1:2.065 ฝั่งขวา มีมาตราส่วน 1:2.021

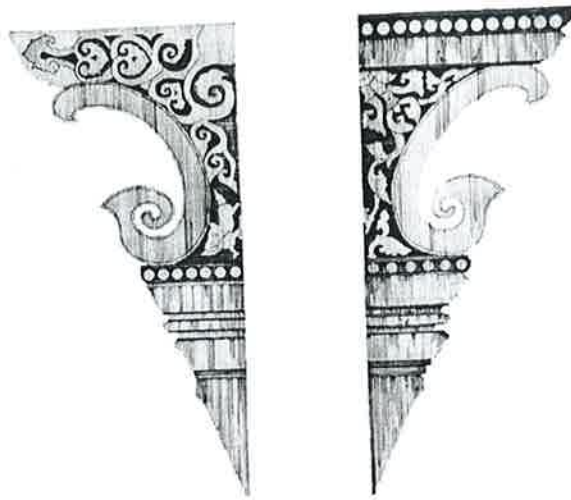
ภาพแสดงลักษณะลวดลายคันทวยคู่ที่ 4

ขนาดและลวดลายคันทวย คู่ที่ 4 คันทวยคู่ที่ 4 ฝั่งซ้ายมีขนาด กว้าง 37.6 ยาว 84 เซนติเมตร ฝั่งขวา มีขนาด กว้าง 37.4 ยาว 89.4 เซนติเมตร โดยลวดลายในการแกะสลักใช้ลายพันธุ์พฤกษาและตัวนาค

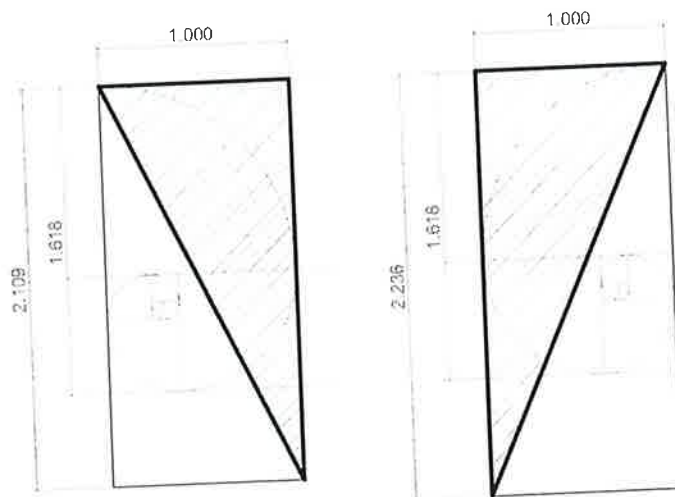
ภาพแสดงสัดส่วนคันทวยเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนทองของคันทวยคู่ที่ 4

มาตราส่วน กว้าง:ยาว คันทวยคู่ที่ 4 มาตราส่วน กว้าง:ยาว คันทวยคู่ที่ 4 ฝั่งซ้าย มีมาตราส่วน 1:2.234 ฝั่งขวา มีมาตราส่วน 1:2.390

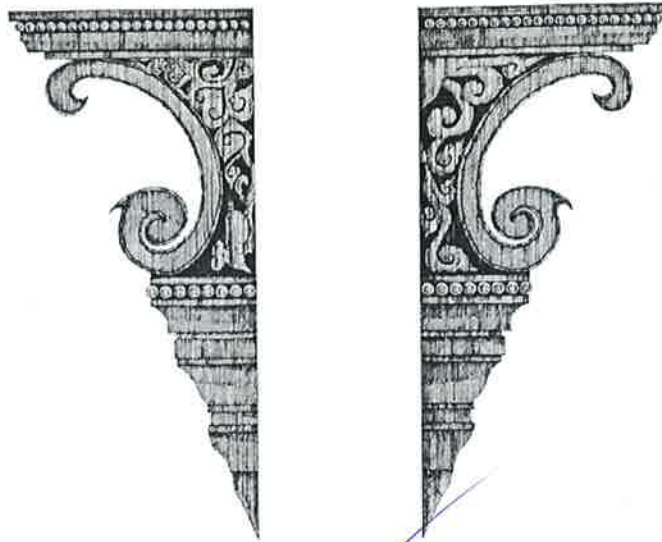
ภาพแสดงลักษณะลวดลายคันทวยคู่ที่ 5

ขนาดและลวดลายคันทวย คู่ที่ 5 คันทวยคู่ที่ 5 ฝั่งซ้ายมีขนาด กว้าง 36.6 ยาว 77.2 เซนติเมตร ฝั่งขวามีขนาด กว้าง 34.8 ยาว 77.8 เซนติเมตร โดยลวดลายในการแกะสลักใช้ลายพันธุ์พฤษาและหางวัน

ภาพแสดงสัดส่วนคันทวยเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนทองของคันทวยคู่ที่ 5

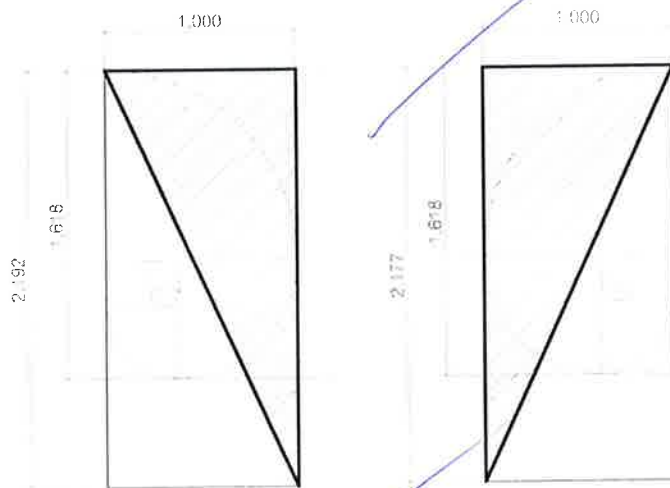
มาตราส่วน กว้าง:ยาว คันทวยคู่ที่ 5 มาตราส่วน กว้าง:ยาว คันทวยคู่ที่ 5 ฝั่งซ้าย มีมาตราส่วน 1:2.109 ฝั่งขวา มีมาตราส่วน 1:2.236

ภาพแสดงลักษณะลวดลายคันทวยคู่ที่ 6

ขนาดและลวดลายคันทวย คู่ที่ 6

คันทวยคู่ที่ 1 ฝั่งซ้ายมีขนาด กว้าง 29.2 ยาว 64 เซนติเมตร ฝั่งขวามีขนาด กว้าง 64 ยาว 29.4 เซนติเมตร โดยลวดลายในการแกะสลักใช้ลายพันธุ์พฤกษาและหางวัน

ภาพแสดงสัดส่วนคันทวยเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนทองของคันทวยคู่ที่ 6

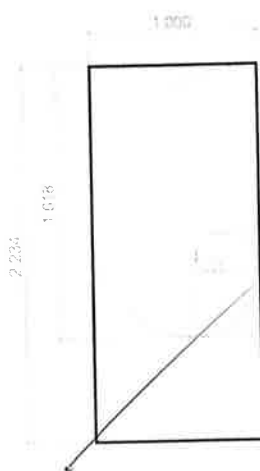
มาตราส่วน กว้าง:ยาว คันทวยคู่ที่ 6 มาตราส่วน กว้าง:ยาว คันทวยคู่ที่ 6 ฝั่งซ้าย มีมาตราส่วน 1:2.192 ฝั่งขวา มีมาตราส่วน 1:2.177

คู่อี	มาตราส่วน กว้าง:ยาว ฝั่งซ้าย	มาตราส่วน กว้าง:ยาว ฝั่งขวา
1	1:2.353	1:2.310
2	1:2.083	1:2.643
3	1:2.065	1:2.021
4	1:2.234	1:2.390
5	1:2.109	1:2.236
6	1:2.192	1:2.177
ค่าเฉลี่ย	1:2.172	1:2.296

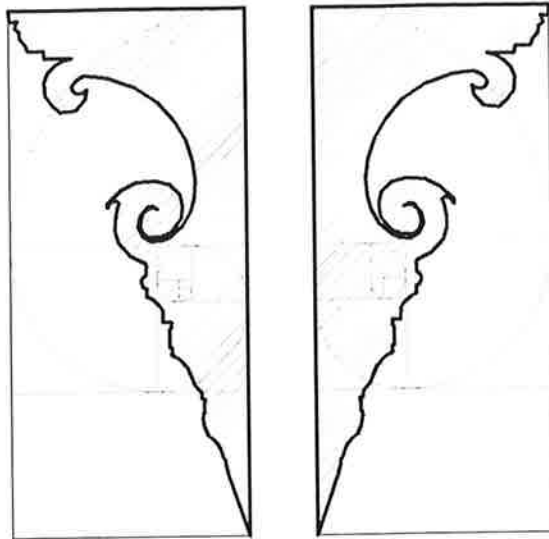
ตารางแสดงค่าเฉลี่ยสัดส่วนคันทวยทั้ง 6 คู่อี

ค่าเฉลี่ยสัดส่วนของคันทวยทั้ง 6 คู่อี คือ 1:2.172 และ 1:2.296 ค่าเฉลี่ยทั้งหมด 1:2.234

สรุปผลการวิจัย

ภาพแสดงสัดส่วนเฉลี่ยของคันทวย

ภาพแสดงคันทวยจากค่าเฉลี่ยเมื่อเทียบกับสัดส่วนทอง

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าสัดส่วนของคันทวยซึ่งเป็นองค์ประกอบสถาปัตยกรรมในส่วนขององค์ประกอบตกแต่งเสริม ซึ่งมีความสำคัญทั้งทางโครงสร้างและมีการตกแต่งเพื่อให้เกิดความสวยงาม เพื่อให้ตัวอาคารทางสถาปัตยกรรมมีคุณค่ามากยิ่งขึ้นนั้น ในด้านสัดส่วนของโครงหากเทียบกับทฤษฎีสัดส่วนทองคำที่ถือว่าเป็นสัดส่วนที่มีความสวยงามจะเห็นว่า สัดส่วนของคันทวยของวิหารเจ้าแม่จามเทวีจะมีขนาดสัดส่วนด้านกว้างต่อด้านยาวที่มากกว่าสัดส่วนทองอย่างเห็นได้ชัด แต่สัดส่วนของคันทวยก็ยังคงมีความงดงาม และมีคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรม

แหล่งอ้างอิง

เจษฎา สุภาศรี, "หอธรรมศิลป์ล้านนา" (วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 56)

ชาญณรงค์ ศรีสุพรรณ, "วิหารที่สร้างในกระบวนการครูบาศรีวิชัย" (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 25)

ชาญณรงค์ ศรีสุพรรณ, รายงานการวิจัยเรื่อง สถาปัตยกรรมเนื่องในความเชื่อเรื่องผีในเมืองเชียงใหม่ (เชียงใหม่ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2546)

จิรศักดิ์ เดชวงศ์ญา, พระเจดีย์เมืองเชียงใหม่ (กรุงเทพฯ : วรณรัักษ์, 2539)

จิรศักดิ์ เดชวงศ์ญา, พระเจดีย์เมืองเชียงแสน (กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรี้นติ้ง เฮาส์ , 2539)

เจียรชาย อักษรดิษฐ์, หอคำ คุ่มแก้ว มณีแสงแห่งนครา

สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์ , เที้ยววัดเที้ยวว้า ชมปูนปั้นล้านนา (กรุงเทพฯ : สายธาร, 2544)

วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง,สถาปัตยกรรมในเมืองเชียงใหม่ (เชียงใหม่ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545)

วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง,สถาปัตยกรรมลำพูน (เชียงใหม่ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545)

สันติ เล็กสุขุม, ศิลปะภาคเหนือ : หริภุญไชย - ล้านนา (กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2538)

เสนอ นิลเดช, ศิลปสถาปัตยกรรมล้านนา (กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2538)

เสนอ นิลเดช, ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538)